

„A világ és a közted fönnálló harcban a világot támogasd!” Valentin önmagával küzdve küzd a regénnyel, és a mű „legkomolyabb” kijelentése kapcsán arra is fény derül, hogy van olyan külföldi író, aki úgy készít ötven példányban szép-irodalmat, hogy saját maga fűzi be a könyveket. Az írott művészet válságának látomásaként is felfogható regény nem a megoldásra törekszik, és nem akarja előírni a művészet meg- vagy átmentésének szabályait sem, mégis elkerülhetetlen, hogy az olvasó bizonyos konzekvenciákat vonjon le a külföldi és a hazai helyzet — akár igen aktuális — viszonyáról.

Ha pedig közelebb megyünk a műhöz, azt tapasztaljuk, hogy a korábbi Podmaniczky-szövegek világa az *Idegpályáim emlékezete* óta olyan változásban áll, amely cezúrát mutat az író munkásságában. Az eddigi sajátos nyelven belül nagyobb teret kap a leírás adekvát formája, azt is mondhatjuk, realizálódik a történetészövés. Humor, melankólia, akció egyensúlyát magabiztosan elosztva Hutchinson rugói az olvasó alatt is ropoghatnak, hiszen a regény arra is választ ad, kik ültek eddig ebben a székben. De a „hol írni, miért írni” kérdéskörök Valentin minden mozdulatáért felelősek, s továbbra is maga a nyelv irányítja a regényt. A nyelv a nyelv

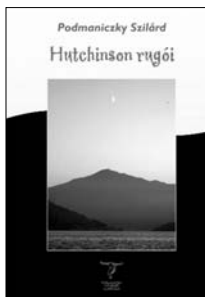
kontextusa marad, a történetészövés újszerűen viszi a cselekményt, akár az említett realizáció felé, ami azonban nem leszámolást jelent a saját hanggal, hiszen a szöveg ereje továbbra is azokon a pontokon kap lendületet, ahol a mindennapi szürrealitás rátesz egy lapáttal az életre. Így a regény új olvasókhöz is eljuthat, míg a régieknek megadatik az a felfedezés, hogy szinte egyszerűen élük át a szerzővel saját irodalmi magatartásának változását, s az irodalomtörténet ridegen albumszerű arcképcsarnokában élő pillanattal találkozhatnak. Számukra a tét az olvasó-lét újralfelfedezése.

SÁNDORFI BALÁZS

(*Podmaniczky Művészeti Alapítvány, Szeged, 2007, 158 oldal, 1990 Ft*)

VIDA GÁBOR: *Nem szabad és nem királyi*

A Magvető újonnan útra indított könyvsorozatának, a Magvető Novelláriumnak első négy darabja között jött ki Vida Gábor *Nem szabad és nem királyi* című novelláskönyve. A kezdeményezés megér pár sort, üdítő ugyanis, hogy egy nagy kiadó olyan vállalkozásba fog, amely nem

szolgálja a trendet, hanem alakítani szándékozik. Az ugyanis, hogy a vers nem kelendő áru, köztudott dolog régóta, de a rendszerváltozás óta rájöhettünk: már a novella sem az. Hogy az olvasó igényli-e a regényt, a hosszabb elmélyülés élményét, vagy a kiadói stratégiák utánozták-e a külföldi könyvpiaci divatot, ma már nehéz megállapítani, a helyzet azonban mégis az, hogy mind több költő érzi úgy, hogy regényt kell írnia, és ha valaki novellistaként jelenik meg valahol, az első kérdés, amit feltesznek neki: és mikor jön a regény? A novella márpedig remek műfaj, úgy viszonyul a regényhez, mint a vonósnégyes a szimfóniához. A novellát, ezt a zseniálisan kreatív, végtelen lehetőségeket tartogató és igazi mesterségbeli tudást igénylő műfajt tehát támogatni kell.

Külön szerencsés Vida Gábor esete, aki ugyan regényt is írhatott volna ebből az anyagból (hiszen a novellák sok szálon fonódnak össze), mégsem ezt utat választotta. Ebben a döntésében az a tudatosság mutatkozik meg, amely egyértelműen tanúskodik Vida tehetségéről, a tekintetben legalábbis, hogy tudja, mennyivel többet tud így kihozni a kötetből. A *Nem szabad és nem királyi* azért eredeti könyv, mert nem az. Pontosabban nem eredetieskedő. A szerző azért figyelemre méltó,

azért bátor és öntörvényű, mert nem akar semmi mást, mint a magyar irodalom jól ismert és szeretett hagyományait folytatva történeteket elbeszélni. Váratlan és anakronisztikus, ugyanakkor kétségkívül tiszteltre méltó attitűd ez részéről.

Ahogy egy interjúban elmondja, mesterei: Jókai, Mikszáth, Krúdy, Móricz, Kemény, Hamvas, Dosztojevszkij vagy éppen Jack London.

Nagy eredmény, hogy a fenti írók munkássága, eredményei, fortélyai úgy köszönnek vissza Vida kötetében, hogy sikerül elkerülnie a másolásnak még a veszélyét is. Stílusa komótos, sallangmentes, látszólag eszköztelen, a szerkezet klasszikus, az elbeszélés természetes és magától értetődő.

Ami egyedivé teszi, az a humornak, a leheletnyi, eltávolító ironiának és az elbeszélhetőség problematikáját is felvető, sokfelé ágazó alternatívák felvázolásának sajátos arányú elegyítése. A kisvárosi lét és az ezzel összefüggésben kikerülhetetlen provincializmus (nem bántó módon) lesz olykor derülség tárgya, miközben egyenletesen adagolt, lebegtetett feszültséggel, misztikummal ellenpontozza az író az olykor negédesen (ugyanakkor persze ironikusan) nosztalgikus hangot. A misztikum szerepe további hangsúlyt kap a biblikus értelmezési mezővel, amely — az érzékletesen megrajzolt

mikrokozmosz aurája mellett — megteremt az autenticitás érzetét.

A folyton váltakozó elbeszélői állásfoglalás a több, egyidejűleg érvényesnek tartott elbeszélői véleményrel kapcsolatban egyfelől izgalmas kirakósjátékká szervezi a novellákat, másfelől rávilágít a valóság-érzékelés egyénenkénti különbözőségeire. Vida úgy válik e „nem szabad és nem királyi” város krónikásává, hogy közben azon kesereg, nincs olyan hiteles krónikása városának, amilyen kívánatos volna; ugyanakkor ő maga ezekből a hallomásos elbeszélésekből, komolyan vett, valós vagy valótlan véleményekből egy olyan verziót rak össze, amely az olvasót további játékra hívja: alkossa meg ő is a sajátját. A könyvborítóra kiemelt részlet („Nincs nagyobb irodalmi modortalanság, mint egy nő nélküli történet”) már az olvasás előtt sem hagy kétséget afelől, hogy a nők fontos szereplői lesznek ezeknek a novelláknak — és valóban. A csupán néhány ecsetvonással, kidolgozatlanul vagy éppen jelzésértékkel felrajzolt nőalakok adják meg a történetek kovászát, mert még e vázlatos jelenlétük is képes felkelteni és egyben megtestesíteni a megfoghatatlan, tárgy nélküli vágyat, amely a szereplőkből árad.

FALVAI MÁTYÁS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2007,*
314 oldal, 2690 Ft)

VASADI PÉTER: *Intarzia*

A költészet: beszéd. A költészet nyelvhasználat, szavak meghatározott rendje, a válogatás nagyszerű eredménye pedig vers, költemény. A költészet kihallgatott magánbeszélgetés, belső beszéd, beszéd az elmúlás felől, a múltás elé. Közelítünk, a távolodás biztos tudatával, minden van, úgy van, ahogy, egyszer, másszor, ugyanakkor: minden máshol és máshogy van, nem úgy, ahogy hagytuk, vagy szerettük volna, hogy legyen. S vannak költészetek, amelyek ezt a múltást tematizálják; témává, feloldhatatlan, mégis sokszorosan körüljárt dilemmává terebélyesítik. Vasadi Péter újabb kötetében a kimondás az egyik legfontosabb szövegszervező, a beszéd állítása: „a fogak zsilipje / útját állja, / az ajak-redőny. / És összetömörül. / Megrostálja a mondatot. / Elhull a főnév, melléknév, / határozó, a hol, a minék. / Az igék túlélnek őket. / S az igéket az Ige” (*Világosság*).

A kimondás, megnevezés mellett domináns szerepe van a költészet újraértelmezésének. Nem véletlen, hogy a kötetben szép számmal találunk hommage-jellegű opusokat, Weöres Sándor, József Attila új(abb) versbe idézése mindig a költői mesterség, továbbá a költői attitűd felmutatásának, követségének apropóján realizálódik.